

ЈЕЗИЧКЕ ИГРЕ Невена Хаџи Јованчић

АЛТЕРНАТИВНИ ЛИКОВНИ ПОСТУПЦИ И МАТЕРИЈАЛИ – ликовни поступци и материјали посебно осмишљени за потребе рада у школи, превасходно за најмлађи узраст. Будући да су материјал и технике средство израза у → **ликовним уметностима**, веома је важно чак и ученике нижих разреда упознати с различитим процесима израде ликовног дела. Ученицима се може омогућити да савладају основне принципе и процесе рада применом низа *а. л. њ. и м.*, неликовних, рециклираних али, пре свега, безбедних. Притом, скоро свака ликовна техника може, неком врстом алтернативе, било материјала било процеса, бити замењена с циљем да се расветли и објасни идеја која лежи у основи израза датом техником. У школи се могу примењивати сви цртачки материјали и поступци, као и технике, у свом изворном облику (оловка, пастели, туш и перо, угљен итд.), такође и → **сликарски материјали и технике** као што су: темпера, гваш, акварел, код којих је растварач вода, али и поступци попут колажа, зграфита итд. Међутим, уљане боје и слични материјали код којих се користе хемијски растварачи поседују отровне пигменте те нису подесни за рад са децом, као ни неке традиционалне декоративне сликарске технике, због своје техничке сложености – нпр. мозаик, витраж итд. Да бисмо ученицима у школи приближили начин изведбе и материјал за израду мозаика (добија се слагањем разнобојног камења у свеж малтер), можемо се послужити нпр. тестом и разнобојним пасуљем (од теста ћемо начинити дебелу плочу за подлогу у коју ћемо утискивати пасуљ различитих боја, градећи тонску композицију). За израду витража (традиционално се израђује од разнобојног стакла у оловној конструкцији) послужиће нам делови провидне пластике које ћемо уклопити у конструкцију од картона. Осим ових, и многе фолклорне технике сликања, као батик, тапас, у школи се могу радити адекватном заменом материјала, уз поштовање логике основног поступка. – Од → **вајарских материјала и техника**, у школи се могу употребљавати углавном меки материјали за обликовање, али процес израде скулптуре у тврдим материјалима, који као своју специфичност носи начин обраде и одузимање материјала од форме (каменог блока), може бити приближен тако што ће ученици дељањем сапуна или „шишањем“

сунђера у блоку, добијати вајарско дело. – → **Графика** је технички веома захтевна јер се многи типови штампе не могу радити без специјалних графичких преса; у школи се може радити једино линорез, и то у старијим разредима; све остале технике прате сложени технички захтеви и користе се отровни материјали, тако да се мора прибећи *а. л. њ. и м.* Међутим, ако графику посматрамо кроз њену основну одлику – могућност добијања већег броја отисака – у основној школи можемо прибећи низу алтернативних начина за израду графичке матрице, уз избор примерених материјала и поступака прилагођених раду с ученицима. Различитим начинима могу се израдити матрице и добијати отисци – матрице добијене колажирањем канапа, картона, или израђене од пластелина, кромпира, гумица за брисање, сунђера... Радови настали од отисака шаке, прста, различитих предмета који поседују равну али текстурисану површину, послужиће за упознавање ученика са графиком. Графика је веома занимљива и значајна за рад са децом, а употребом различитих материјала ученици могу да истражују и упознају нове намене и својства ликовних и неликовних материјала. Истражујући могућности самог материјала и начина штампе, упознаваће се и проширивати своја знања о основним графичким концептима. – Радећи алтернативним поступцима и/или материјалима моћи ће да упознају и одлике основних *тешкова штампе* – високу, дубоку и равну. Висока штампа је по типу израде уједно и једини облик штампе који се у школи може радити на исти начин као и у професионалној уметности, будући да за добијање отиска није неопходна преса. Међутим, у млађим разредима чак и високу штампу морамо прилагодити могућностима узраста: пошто је графичка боја тешко размазива, изузетно масна и густа, а разређује се и брише само разређивачем – дакле, потпуно је неподесна за рад с децом, може се у температуру додати глицерин (чиме ће се успорити сушење) и добити боја за отискивање.

Лит.: Н. Хаџи Јованчић, *Дечији атеље I и II*, 2000; Н. Хаџи Јованчић, *Визуелне уметности: од идеје до дела*, 2009; Н. Хаџи Јованчић, *Уметности у ошћем образовању: Функције и ирисћуи настави*, 2012.